

IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING O'RNI

¹ *Abdiyeva Nilufar Shoyim qizi,*

² *Hoshimov Pazliddin Zukurovich,*

¹ *O'zbekiston Milliy Universiteti magistranti,*

² *O'zbekiston Milliy Universiteti Iqtisodiyot fakulteti Iqtisodiyot
nazariyasi kafedrasida professori,*

¹ *Gmail: nilufarabdiyeva8@gmail.com,*

² *Gmail: Email: hoshimov51@mail.ru*

Аннотация. Мақоллада иқтисодийотни барқарор ривожлантиришда кичик бизнес ва хусусий тadbirkorlikning roli o'rganilgan va tahlil qilingan.

Калит со'злар: кичик бизнес, хусусий тadbirkorlik, барқарор ривожланish, sanoat, import, eksport, bandlik

РОЛЬ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ

Аннотация. В статье изучается и анализируется роль малого бизнеса и частного предпринимательства в устойчивом развитии экономики.

Ключевые слова: малый бизнес, частное предпринимательство, устойчивое развитие, промышленность, импорт, экспорт, занятость

THE ROLE OF SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY

***Abstract.** The role of small business and private entrepreneurship in the sustainable development of the economy is studied and analyzed in the article.*

***Key words:** small business, private entrepreneurship, sustainable development, industry, import, export, employment*

Kirish. Hozirgi global dunyoda global isish, global iqlim o'zgarishi va shunga o'xshash boshqa dolzarb muammolarni yumshatish hamda ularning oldini olish uchun iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Har bir davlat o'z aholisining ehtiyojlarini hamda o'zida mavjud bo'lgan shart-sharoitlarni hisobga olgan holda, o'z iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish uchun strategiya ishlab chiqadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasida ham iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish uchun ko'plab islohotlar amalga oshirilmoqda. Misol uchun, 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining III bobi "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" deb nomlangan bo'lib, bu bob 21-39-maqсадlarni o'z ichiga oladi. Bu bobda tadbirkorlik faoliyatiga ham alohida e'tibor qaratilib, tadbirkorlik faoliyatining YaIMdagi ulushi 80 foizga, eksportdagi ulushi 60 foizga yetkazish aniq maqsad qilib qo'yilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida monografik izlanishlar, qo'yilgan muammolarga mantiqan yondashish va olingan ma'lumotlarni qiyosiy tahlil qilish, tizimli yondashuv, kuzatish, kabi usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar.

Hozirgi kunda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishni kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashsiz tasavvur qilish imkonsiz. Chunki barcha davlatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning

poydevori hisoblanadi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish orqali mamlakatning YaIM miqdori ko‘payadi, yangi ish o‘rinlari paydo bo‘ladi va ishsizlik darajasi kamayadi.

1-jadval

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning milliy iqtisodiyotdagi ulushi

Ko‘rsatkichlar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 (1-chorak)
YaIM	65,3	62,4	56,0	55,7	54,9	51,8	51,2	42,7
Sanoat	41,2	37,4	25,8	27,9	27,4	26,0	26,9	24,7
Qurilish	64,8	73,2	75,8	72,5	72,5	71,5	74,7	77,0
Bandlik	78,0	76,3	76,2	74,5	74,5	73,9	73,9	74,1
Eksport	22,0	27,2	27,0	20,5	22,3	29,6	29,0	24,0
Import	53,6	56,2	61,6	51,7	45,3	49,4	-	45,7

1-jadval www.stat.uz sayti ma’lumotlari asosida muallif tomonidan qayta ishlangan.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi natijasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning 2023-yilda mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushi 51,2 foizni, sanoatdagi ulushi 26,9 foizni,

qurilish sohasidagi ulushi 74,7 foizni, bandlikdagi ulushi 73,9 foizni, eksportdagi ulushi 29 foizni tashkil etdi.

Kichik biznes korxonalari iqtisodiyot uchun muhim ahamiyatga ega. Ular ish bilan ta'minlanishning muhim manbai bo'lib, iqtisodiy taraqqiyotga hissa qo'shadi. Ular ko'pincha yirik korporatsiyalar qilmaydigan muhim tovarlar va xizmatlarni taklif qilishadi. Kichik biznes ham ifloslanish va chiqindilarni kamaytirish orqali atrof-muhitga foyda keltiradi. Bundan tashqari, ular ko'pincha iste'molchilar talablariga ko'proq sezgir va yirik korxonalariga qaraganda ko'proq moslashtirilgan xizmatlarni taqdim etishi mumkin.

Barqaror rivojlanishga erishishda kichik biznes muhim o'rin tutadi. Kichik biznes ko'pincha yangi texnologiyalar va barqaror rivojlanishga ijodiy yondoshuvlarning eng yuqori cho'qqisida bo'ladi. Ular sanoatlashtirishning havo va suv ifloslanishi kabi salbiy ta'sirini kamaytirishga yordam berishi va yangi tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqish orqali atrof-muhitning tozalanishiga hissa qo'shishi mumkin.

Kichik biznes ham uzoq muddatli infratuzilmani rivojlantirishda muhim manfaatdor tomonlardir. Ular quyosh va shamol energiyasi kabi barqaror energiya manbalarini rivojlantirishga yordam berishi, shuningdek energiya samaradorligini oshirishi mumkin. Bu issiqxona gazlari chiqindilariga sezilarli hissa qo'shadigan fotoalbom yoqilg'ilardan foydalanishni minimallashtirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, kichik korxonalar kambag'al shahar jamoalarida yashovchilarga ish va daromad variantlarini taklif qilish orqali qashshoqlikni engillashtirishga yordam berishi mumkin. Bu ushbu jamoalarda hayot sifatini yaxshilash va tengsizlikni kamaytirish imkoniyatiga ega.

Barqaror rivojlanishga erishishda kichik biznesning roliga bir qancha omillar ta'sir ko'rsatadi. Moliyalashtirishning mavjudligi eng muhim o'zgaruvchilardan biridir. Kichik biznes ba'zan moliyalashtirishda qiynaladi, chunki banklar va boshqa moliya institutlari odatda ularga kredit berishga ikkilanadi. Bu ularga yangi

texnologiyalarga sarmoya kiritish yoki o'z faoliyatini rivojlantirishni qiyinlashtirishi mumkin.

Yana bir e'tibor - malakali xodimlarning mavjudligi. Kichik korxonalarda ba'zan malakali ishchilarni ishga olish va ushlab turish uchun vositalar yetishmaydi, bu esa ularning innovatsiyalar va yangi tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqish imkoniyatlarini cheklaydi. Nihoyat, davlat siyosati kichik biznes faoliyatiga ta'sir qiladi. Hukumatlar rag'batlantirish va yordam berish orqali kichik biznes uchun qulay muhitni yaratishi mumkin. Bu kirish to'siqlarini kamaytirish va kichik biznesning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratishga xizmat qilishi mumkin.

Kichik biznes korxonalari uzoq muddatli muvaffaqiyat uchun bir qator afzalliklarga ega. Energiya samaradorligi va barqaror energiya manbalarini oshirish orqali ular atrof-muhitga etkazilgan zararni kamaytirishga yordam beradi. Ular, shuningdek, kam ta'minlangan jamoalarda yashovchi odamlarga ish va daromad olish imkoniyatini berish orqali qashshoqlikni kamaytirishga hissa qo'shishlari mumkin. Bundan tashqari, ular innovatsiyalarni rag'batlantirish va sanoatlashtirishning salbiy oqibatlarini yumshatishga yordam beradigan yangi tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqishda yordam berishi mumkin.

Kichik biznes ko'pincha turli to'siqlarga duch keladi. Moliyalashtirishga kirish eng tipik masalalardan biridir. Avval aytib o'tganimizdek, kichik biznes ko'pincha moliyalashtirishga qiynaladi, chunki banklar va boshqa moliya institutlari ularga kredit berishni istamaydi. Bu ularga yangi texnologiyalarga sarmoya kiritish yoki biznesini rivojlantirishni qiyinlashtirishi mumkin.

Yana bir muammo - malakali ishchilarning yetishmasligi. Kichik korxonalarda ba'zan malakali ishchilarni ishga olish va ushlab turish uchun vositalar yetishmaydi, bu esa ularning innovatsiyalar va yangi tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqish imkoniyatlarini cheklaydi. Nihoyat, hukumat siyosati ba'zan kichik biznes uchun qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Hukumatlar rag'batlantirish va yordam berish orqali kichik biznes uchun qulay muhitni yaratishi mumkin, ammo bu

ko'pincha etishmaydi. Bu kichik korxonalariga kirishda katta to'siqlarga duch keladigan va yirik korporatsiyalar bilan raqobatlasha oladigan muhitga olib kelishi mumkin.

Hukumatlar kichik biznes korxonalarining barqaror rivojlanishdagi rolini oshirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Ular kichik biznes korxonalariga yangi texnologiyalarga sarmoya kiritish va faoliyatini kengaytirish uchun grantlar va subsidiyalar berishlari mumkin. Ular, shuningdek, malakali kadrlarni jalb qilish va saqlab qolish uchun rag'batlantirish va yordam berishlari mumkin. Nihoyat, ular soliq imtiyozlari va subsidiyalar kabi rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash orqali kichik biznes korxonalarini uchun qulay muhit yaratishi mumkin.

Xulosa va takliflar

Kichik biznes korxonalarini jahon iqtisodiyotining muhim qismi bo'lib, barqaror rivojlanishga bevosita va kuchli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ular energiya samaradorligi va toza energiya manbalarini rag'batlantirish orqali atrof-muhitning buzilishini kamaytirishga yordam beradi. Ular, shuningdek, kam ta'minlangan jamoalarda yashovchi odamlarni ish bilan ta'minlash va daromad olish imkoniyatlarini taqdim etish orqali qashshoqlikni kamaytirishga yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, ular innovatsiyalarni ilgari surish va sanoatlashtirishning salbiy ta'sirini kamaytirishga yordam beradigan yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqishga yordam berishi mumkin.

Hukumatlar kichik biznes korxonalarining barqaror rivojlanishdagi rolini oshirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Ular kichik biznes korxonalariga yangi texnologiyalarga sarmoya kiritish va faoliyatini kengaytirish uchun grantlar va subsidiyalar berishlari mumkin. Ular, shuningdek, malakali kadrlarni jalb qilish va saqlab qolish uchun rag'batlantirish va yordam berishlari mumkin. Nihoyat, ular soliq imtiyozlari va subsidiyalar kabi rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash orqali kichik biznes korxonalarini uchun qulay muhit yaratishi mumkin.

Kichik biznes korxonalari barqaror rivojlanishga kuchli ta'sir ko'rsatishi aniq. Shuning uchun hukumatlar va boshqa manfaatdor tomonlar barqaror kelajakka erishishda kichik biznes korxonalarining rolini qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish bo'yicha choralar ko'rishlari juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://www.unwto.org>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-sonli "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi farmoni. 28.01.2022 yil.
3. knoema.ru [Мировой атлас данных] ma'lumotlari asosida tayyorlandi.
4. <https://russian.doingbusiness.org/ru/rankings>
5. O'zbekiston Respublikasi davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlari asosida tayyorlandi